

הכנ סיכס דריכס דקר נעוץ נס... והאסכס דעטלס כדקי דכיון דממליך בעלס לה סומכס למפרס:

המס - וקא סלקא דמקך דמיירי ככליס דלמפרס והי"ס... דפליגי כשנפתח אחד מהס וככליס דלמפרס וקא דקאמר לעיל נפתח

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ביה הכא אלא כיון דמוקצה... הוא בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגי אבל

התם לא אלא אי קשיא הא קשיא *בי"ש אומרים אין נוטלין את העלי לקצב עליו... ב"ש לחומרא וביה לקולא ורמינהי השוחט

אבל היכא דליכא דקר נעוץ לא אי נמי עד כאן לא קאמרי ביה הכא אלא... דאיכא תורת כלי עליו אבל התם לא אלא אי קשיא

המס דלא שייך דבריה (ה) ח"ע מיירי... דקשאר המס במקומו: חיובא

המס דלא שייך דבריה (ה) ח"ע מיירי... דקשאר המס במקומו: חיובא

המס דלא שייך דבריה (ה) ח"ע מיירי... דקשאר המס במקומו: חיובא

Handwritten notes on the right margin, including 'לקמן י"א' and 'לקמן י"ב'.

Footnote at the bottom of the page, likely a correction or additional note.

כחן

ל האהל, היכרא ה למטה אה ועל ה שטה אין אהל אלו הפורח פ המים מעמידה שהביאו בפר"ח שאין נא דגמ' ומ"ה ל ברזל העמידה ור אלו הפירוש רשים⁶⁶ יב אלא יה חרב זין אב מקיים שלשלת ליה על יב הרי יה לפי מאהלת ומביאה אינה יצטרך ז אצל י ברזל. ית גמי ור בלא ס' ד"ה י' ר"ש בסוגיין סמאווה. יד, א, ת פ"א י (רע).

טומאה. ואפשר דכי היכי דלא תיסק אדעתין יד) דאפילו במאהלת על המת בעי שמואל קשירה בשלשלת משום דליהוי אהל קבוע וה"נ ליבעי קביעותא ואי לא קביעי כמפורדות דמין קמ"ל, משום דליהוי שלשלת גופה מטמאה קאמר וה"ה לכל דבר המעמיד דהוי אהל טו. והנה בפ"י זה גילה רבינו תם ז"ל דעתו דחרב ה"ה כחלל אפי' לטמוי באהל וחבריו חולקין עליו. ובפ"י לא יחפור⁶⁸ שמעתי בזה דברים ארוכים פירושינו. ושם אכתוב הכל בס"ד.

ובירושלמי⁶⁵ משונה לשון שניהם דגרסי' התם תני א' הביא את האבן וא' הביא את הטיט המביא את הטיט חייב רי"א שניהן חייבין סבר ר"י מימר אבן בלא טיט בנין הכל מודים שאם נתן את הטיט תחלה ואחר כך נתן את האבן שהוא חייב. ומיהו התם⁶⁶ אמרי' הבנאי שישב האבן ע"ג הדימוס חייב למי נצרכא לרבנן. ואפשר דישב היינו עפרא וצדודי ועולה כפי פירושינו.

פרק שנים עשר: הבונה

[קב, ע"ב] ולטעמין אימא סיפא ר' יוסי אומר כו. נ"ל דהכי קאמר וליטעמין דחשבת דכולהי בניני שווין, היאך אפשר דר' יוסי סבר אפי' בהנחה בעלמא והא לאו כלום קעביד, ועד שאתה תמה עלי לך ותמה על ר' יוסי ביותר מזה. ויש כזה ולטעמין במס' ב"ב י*.

רב אמר חייב משום בונה. ק' להו לרבוותא ז"ל והא אמרי' במס' ביצה⁶⁷ אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים. ניש לנו לתרץ דכי אמרי' אין בנין בכלים ה"מ בכלי שנתפרק כגון מנורה של חליות, אבל הכא עושה כלי או מתקן כלי מתחלתו אין לך בנין גדול מזה, ואין זה נקרא בנין בכלים שהרי אינו כלי, אבל עושה כלי מיקרי, ואפשר לפי דעת זו שכל כלי שצריך אומן בחזרתו מיחייב עליה משום בונה, דהו"ל כעושה כלי מתחלתו, שהרי משעה שנתפרק ואין ההדיוט יכול להחזירו בטל מתורת כלי. והיינו דגרסינן בפ' כירה⁶⁸ במנורה של חוליות ואסרינן להו אפי' לטלטלה גזירה משום שמא תפול ותתפרק לגמרי ויחזירנה ונמצא עושה כלי בתחלה בשבת. וההיא דאמרי' במס' ביצה⁶⁹ גבי תריסי חגיות מ"ד טעמא דב"ה משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפי' דבתים נמי קמ"ל הותרו סופן משום תחלתן דחגיות אין דבתים לא, לאו למימרא דסברי ב"ה יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים, אלא ה"ק מ"ד טעמיהו לאו משום שמחת י"ט כלל, אלא משום דסברי אין בנין בכלים וגזרה לא סבירא להו למגור הכא, קמ"ל דטעמיהו משום שמחת יום טוב שאלמלא כן היו גזרין עליהן בשיש להן ציר באמצע אטו מן הצד, ומן הצד אסור משום דהו"ל מלאכת אומן וכעושה כלי לכתחלה דמי, ומשום

אלא תלתא בניני הוו תתאה מציעאיה ועילאה. תתאה בעי צדודי ועפרא לדיה והיינו דשמואל, מציעתא בעי נמי טיבא לדיה, עילאה בהנחה בעלמא, כלומר לדברי ר"י ורבנן פליגי עלי' דבעי נמי צדודי ועפרא אבל לא בהנחה בעלמא. ובתוס'⁷⁰ מפרשי דלא פליגי רבנן עליה דר"י כלל, ונסתייעו ממה שמצאו בתוספתא הבונה כ"ש ה"ו חייב רי"א א' גותן את האבן וא' גותן את הטיט הנותן את הטיט הרי זה חייב הנוטל⁷¹ את האבן ונתנה ע"ג הדימוס והתקינה לבנין אף על פי שלא נתן עלי' מן הטיט ה"ו חייב, אלמא לא פליגי וכולה ר' יוסי היא⁷². ואינו מחזור לי לפרש כן שאיני סומך על לשון התוספתא בזה מאחר שהביאה בגמרותינו בלשון מחלוקת. ועוד דהתם קתני והתקינה לבנין, ואפשר דהיינו צדודי ועפרא.

הגרות הגרא"י: יד) זכיון. טו) דדוקא התם דכתיב אוהל משטע קבוע לגמרי אבל לענין שבת בהכירא בעלמא טני כן הוא בריסב"א ומה שכתב כאן אינו מובן כלל.

3 הקטע מכאן עד "היו חייב" ליתא בכי"מ. 4 ועי' תודיה וליטעמין ורשב"א. 5 שבת פ"ו ה"ז ופי"ב ה"א. 6 כב, א. 7 וכן כתבו הרשב"א והר"ן מרבנו, ועי' רשב"א שכי' שמהרי"ף ל"מ כן, ועי' ר"ן ס"פ כירה, ועי' השלמה. 8 מו, א. 9 יא, ב.

ועי' רשב"א. 68 ב"ב כ, א ד"ה ואיבעית אימא. 1 רבנו בא ליישב הגי', עי' תודיה וליטעמין והגי' הגר"א, וברשב"א וריטב"א הביאו מרכנו. 1* ק, א, ועי' תוס' שם ד"ה ה"ב ולטעמין. 2 תוספתא שבת פ"יב ועי' ריטב"א ומ"מ פ"י מהל' שבת ה"ב.

והרמב"ן ז"ל⁴ פירש דה"ק, וליטעמיך שאתה תמה על שמואל דמחייב בצרור⁵ בלבד על גבי עפר, בא ותמה על רבי יוסי דמחייב אפי' בהנחה בלבד. אלא תלתא בנייני הוו, תתאה מציעאה ועילאה. תתאה בצרור⁶ ועפרא ולכולי עלמא והיינו דשמואל. מציעאה באבנא וטינא והא נמי כולי עלמא הוא. ועילאה בהנחה בעלמא לרבי יוסי, ובההיא הוא דפליגי רבנן עליה דר' יוסי⁷. מאן⁸ דעייל שופתא בקופינ' רב אמר חייב משום בונה. איכא ליידיס הוא אין בנין בכלים, כדאמרי' בפרק שני דביצה. ויש מפרשים¹⁰ דכי אמרי' אין בנין וסתירה בכלים, ה"מ בכלי שנתפרק כגון מנורה של חוליות, וכדשרו ב"ה לזקוף את המנורה ביום טוב, אבל לעשות כלי לכתחלה אין לך בנין גדול מזה, ואין זה נקרא בנין בכלים שהרי אינו כלי אלא עושה כלי. ובוה גיחא לי הא דאמרי' לעיל בפ' המצניע¹¹ דמגבן חייב משום בונה, ואם אין בנין בכלים היאך אפשר שיש בנין באוכלין, אלא שהעושה דבר מתחלתו חייב משום עושה כלי הוא הבונה. ולפי זה כתב הרמב"ן ז"ל¹² דאפשר שכל כלי שצריך אומן בחזרתו מחייב משום בונה, דהוה ליה כעושה כלי מתחלתו, שהרי משעה שנתפרק ואין ההדיוט יכול להחזירו בטל מתורת כלי. והיינו דגזרי' בפ' כירה¹³ במנורה של חוליות ואסרי' ליה אפילו לטלטל גורה שמא תפול ותתפרק לגמרי ויחזירנה ונמצא עושה כלי לכתחלה. אבל אין נראה כן דעת הרב אלפסי ז"ל לפי שהשמיטה מן ההלכות לומר שאינה הלכה, דאולא כמאן דאמר יש בנין בכלים, ובמקומי¹⁴ כתבתיה, וכן בפ' קמא דמסכת

ביצה¹⁵ גבי תריס' חנויות בס"ד. ולפי הסברא הזו הא דאמרי' במאן דעביד חלתא שהוא חייב שלש עשרה חטאות כדאיתא בפרק כלל¹⁶ גדול, חד מינייהו משום בונה, והכין איתא בירוש'¹⁷. והא דפליג הכא שמואל ואמר משום מכה בפטיש, משום דסביר' ליה דדבכר מועט כזה ליכא בנין, אלא משום גמר מלאכה דהיינו מכה בפטיש. ורבינו האי גאון ז"ל כתב רב אמר משום בונה, ואע"ג דכלי הוא, קסבר רב יש בנין בכלים. ולפי זה הא דתנן התם בית הלל מתירין, כלומר לזקוף את המנורה, ומפרשינן בגמרא⁹ דביש בנין בכלים או אין בנין בכלים פליגי, לית ליה לרב הכין, אלא קסבר דאפילו בית הלל סבירא להו יש בנין בכלים. והא דשרו זקיפת המנורה היינו משום דלא מחזי להו זקיפא לחוד כבנין כיון שלא נתפרקה כלל. והכין נמי סבירא ליה לרבי יוחנן במה שאסר לטלטל את המנורה בשבת, היינו נמי דקאמר התם בפ"ק דביצה¹⁸ גבי מתני' דתריסי' מוחלפי השיטה. אבל אנן דקי"ל דאין בנין בכלים, מפרשינן טעמא דבית הלל משום דאין בנין בכלים¹⁹. ובירוש'²⁰ מה בנין היה במקדש²¹ שהיו נותנין את הקרשים על גבי אדנים. ולא לשעה היתה, מכיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדבור, כמי שהוא לעולם. הדא אמרה בנין לשעה בנין. הדא אמרה אפילו נתנן על גבי דבר אחר. הדא אמרה אפילו מן הצד. הדא אמרה בנין על גבי כלים בנין, אדנים כקרקע הן.

[קג, א] אלא לשמואל לאו גמר מלאכה הוא. פירוש משום דקודח הוא שקודח כדי לשום בו

ריא"ן כאן. 13 לעיל מו, א. 14 לעיל מו, א בד"ה הלכה, ועיי' גם בחי' הרין. 15 י, א בד"ה ה"ג. 16 לעיל עד, ב. 17 במלתין פ"ז ה"ב, ועיין ביפה עיניים לעיל עד, ב. 18 י, א. 19 כ"כ גם הרמב"ן במלחמות בדעת הר"ף, וכ"ה שיטת רש"י לעיל מו, א בד"ה חיוב, לעיל עד, ב ד"ה ואי, ובביצה יא, ב ד"ה דאין, (ועיין בפניי כאן ולעיל עד, ב). וכ"ה שיטת הרא"ה (הר"ד בחי' המיוחסים לר"ן) והיראים כפי רעד (ועיי' שמפרש דגם רב סוכר דאין בנין בכלים). ועיי' בבאור הגר"א סי' שיד ס"א. 20 במלתין פ"ז סה"ב, ובפרקין ה"א בשינויים. ועיי' באר"ש בפ"י מהלי שבת הי"ב מש"כ בבאור דברי הירושלמי. 21 לפנינו: במשכן.

וביפה עיניים כאן בבאור הדברים. 4 בחידושי בסוגיין. 5 צ"ל: במצוד. 6 צ"ל: בצדודי. 7 כ"מ גם מרש"י בד"ה עילאה שכתב בסה"ד: והיא מילתא דרבי יוסי. ועיי' בפניי. 8 כ"ה גם גירסת התוס', ולפנינו: עייל ... רב אמר משום בונה. 9 כב, א. 10 כ"ה שיטת התוס' כאן בד"ה האי, לעיל עד, ב ד"ה חביתא, עירובין לד, ב ד"ה ואמאי, הרמב"ן בחידושי, הר"ן, המאירי, וכ"כ המ"מ בדעת הרמב"ם בפ"י ה"ג. ועיין באבן האזל בפ"י הי"ז שמבאר אמאי ככה"ג יש בנין בכלים, ושיטת בעה"מ בסוגיין דכי אמרינן אין בניין בכלים, ה"מ בשני כלים זה ע"ג זה, אבל בכלי אחד לד"ה יש בנין בכלים. 11 צ"ה, א. 12 בחידושי כאן, וכ"כ הר"ן, המאירי, פסקי הרי"ד (ס"פ כירה) ופסקי

מסמר או דב
אלא שמתק
דהיינו המסנ
דחק קפיזא
קפיזא בבקו
ורבי האי
לידע היכא
בהן²⁵.

אלא אכ"י
טסין²⁶ למש
על רבה ורו
שמאמן ידו,
דאמרינן אל
דאביי ורבא
דאינו כמו ש
מלאכה קא
לכוין להכות
וזה מכלל ה
בתיקון. ואינו
קוצר, אלא
ובירוש'²⁸ מי
וקשיא על דו
כלום הוא, א
יהודה, דתני
ה"ו חייב מפ
מפני שהוא כ
אם לאכילה ו
אם להסיק כ

22 בד"ה דחק ו
וכן פי' הר"ח.
26 לפנינו: טס
(הל' מלאכות
ערך אמן.
ההמקטקט.
עו, א. וכ"כ הח
חי' הר"ן. ולפני
פסק. והר"ד בת
הקודם) הני, ב
סי' א, ברמב"ן ו
המאירי בשם י'
בדעת הרמב"ם,
בדעת הרמב"ם
ובקובץ שעורים

מלאכת אומנות לשבת, דאין תנאי זה נוגע
אלא לחוש"מ ולא לשבת. ורק רמב"ם
אחד קשה יש בנוגע לזה - לענין קשירה.
(רפ"י) אלא שכונת התוספות כך היא:
דאם הדיוט יכול להחזירו, אכתי יש עליו
שם כלי אף עכשיו בעודו בלתי - מחובר.
אבל אם צריכים לאומן להחזירו, אזי
בהיותו מפורק ליכא עליו שם כלי.
(וכ"פ הר"ן שם פ' הבונה. ד"ע.) וכך
היא ההלכה אף בנוגע לקבלת טומאה.

מלאכה שאצל"ג: תוס' (צד.) במוציא
מת ובצד נחש, המלאכה
מצורפת לחפצא פרטית, אלא שהוא
א"צ לאותו החפצא. במפיס מורסא יש
גי' דיעות למה חייב. הר"ם פי' (פ"י
הי"ז) שזהו מכה בפטיש. רש"י (ריש
כתובות (ו:), והביא פסוק להוכיח שיש
בנין באדם) ותוס' (צד. ד"ה ר"ש פוטר)
הבינו שחיוכו משום בונה. ואפשר דס"ל
דמכה בפטיש הוי דוקא בחפצים, אבל לא
באנשים. (וי"מ דע"י הרצאת ליחה מוציא
אף דם, וחייב משום נטילת נשמה, כדאי
ר"פ שמונה שרצים (קז:). עשט"מ ריש
כתובות (ו:). מו"ר.) (עגמ' ק"ג א' - חזא
אומנתא ואגמרה בשבת הי"ז דליחייב.
משמע דאין מכה בפטיש בנוגע לאדם.
ד"ע.) ופלוגתתם היא בפתח העשוי
להכניס ולהוציא, (קמ"ו.) - מפני מה

בגרתון, מחמת רכות הכסף, גוררו והוי
ממחק. אבל בנתר וחול, אינו גורר
מן הכסף. וה"נ בנקיון שיניו, איננו
גורר מכיסויים של אינמל (enamel).
ובממרח רטיה (ע"ה): מיירי בעושה
שינוי בגוף הרטי או בגופה של המכה.
(change in structural pattern) [ועי' ס' נפש
הרב, עמי קס"ח.]

מחק אות גדולה ... זה חומר וגו'.
בפשיטות נראה (ערא"ש ס"ט
בזה.) דמחיקה היינו מחיקת כתב,
ומדחייב אאות אחת משמע דאות אחת
הוי' כתב, אלא דב' אותיות בעינן בשיעור
מעשה כתיבה, ולא בשיעור החפצא של
כתב. ומכאן ראי' לדי' הר"ם (פ"י מיסה"ת
ה"א), שהמוחק אפי' אות אחת מן השם
לוקה, דאף אות א' הוא כתב. (אך יש
לדחות עפ"י דברי התוספתא ע"ד מחיקת
שעוה וכו' ... ד"ע.)

תוס' (עד:) ד"ה תכיתא. נחלקו בזה
רש"י ותוס' בביאור ד' הגמ' דאין
בנין בכלים. לרש"י ר"ל, אם החפצא
הנבנה יהי' כלי. ולתוס' פי', אם כבר
יש על זה שם כלי, וע"י בניינו לא יחדש
לו זה השם כלי, דכבר עתה ישנו עליו.
ולכן חלקו בזה התוס' (קב:) בין הדיוט
יכול להחזירו או לא. דאין לפרש דבעינן

6 עיי מרכבת המשנה (פ"א מהלי שבת) שיש בזה ד' שיטות בראשונים. (המגיה).

חייב. ובמפיס מורנ
שאצל"ג, אע"פ שב
לנקב בכדי שתצא ה
הפתח (ל' ר') שעשה,
הפתח להתחייב, דהיינ
ולהוציא, וזאת הצורה
של המל

במשכן היו צריכי
צ"ע, דאף
למלאות את המזבת.
- (עי' תוס' צד. ד"ה ר

גמ' (יא:) זב בכיס ו
דהגנה אינה הי
(קו.) שכנראה פירשו דנ
שיש מלאכה הטפילו
(ד"ע), משא"כ אם מו:
הוי השתמשות בחפץ
צריכה לגופה. דצו
שישתמש בחפצא:

ומכבה גחלת. דבנ
של מלאכה נ

ע"מ לתקן יותר ממה
קו. ובגטין יט.
להיפך. [עי' מהרש"י
דבלא זה, אף דליכא
קלקול. וזוהי מלאכת
למדים שלתוס' ג' סו.
מלאכה שאצל"ג: א) ו
חפצא של מלאכה. ב)

מן האוכל, לפי שאין אחד בבת אחת אלא ו יהונתן ז"ל. אבל זעמא אחרינא:

וכו. ושיעור מלבן וטווה מפרש בפרק האופה שיעוריהו לא קא חשיב התם רי' כמלא רחב הסיט ין אצבע לאמה כמה ים כזה הוי שיעורי ונתן ז"ל:

שמעביר שני חוטין לייס: שלא יארוג אותם אלא כשיעור מלא מיחייב:

נפסק החוט באמצע לחבר לו ולהשלימו ורן בראשי אצבעותיו קיים הוא החוט עד ש בלא פציעה והיינו צצריך האורג להתיר ריגה שנקשרו בשעת כהוגן והוא קושרן:

או הבשר שנשאר צר:

שכן היו כותבין בראשונה אות אחת שנו היא בת זוגו:

אותיות. פי' שפעמים בכתיבתן כשרושמין ו סימן ע"מ לתקן:

קא סותר ע"מ לבנות בן שהיו בונין בשעת

אכה ע"מ להבעיר מכבה ע"מ לעשות האש שלא יקדיחו

המכה בפטיש. פירוש ר"ח ז"ל שלאחר שנעשה הכלי משהו פניו והיא בעצמה אינה מלאכה שהרי כבר נעשה הכלי אלא שגומר המלאכה ומכאן למדו לכל דבר שהוא בעצמו אינה מלאכה אלא שעל ידו נגמרה לחיבו על גמר מלאכה כנופח בכלי זכוכית פעם שניי שע"י כן נגמרת המלאכה והוא חייב כנופח נפיתה ראשונה שהיא המלאכה, וכדומה לזה פירוש רבינו יהונתן ז"ל שדרך האומנין כשגמרו מלאכתן מעיינין בה אם נשאר דבר מועט לתקן מתקנה בקורנס שהרי בידו לעגל אותה או להרחיבה במקום שאינה רחבה כשאר החתיכה או לקצר אותה אם היא רחבה משאר החתיכה ולפי שבפעם אחת בלא טורח גדול נתקן קרי לי' מכה בפטיש:

והמוציא מרשות לרשות. פי' והכנסה בכלל דתנא כל עקירת הפץ ממקומו הוצאה קרי לי' כדאמרינן בריש פ"ק דמכילתין, ואפשר דהיינו טעמא למעביר ארבע אמות בריה דהאי נמי עקירת הפץ ממקומו הוא, והאי דלא תני' הושטה פירשו בירושלמי מפני המחלוקת שנחלקו בה לפנינו איזו היא הושטה שחייבין עליה:

[ע"ב] גמרא תנא בארץ ישראל קאי דורעי ברישא והדר כרבי. פי' שהיתה ארץ קשה וחורשים והדר זורעים ואח"כ חורשים אותה לכסותה ולהכי תנא לה להא לאשמעי' דאף על הרישה שניי חייבין עליה: תנא הזורע והזומר והנוטע וכו' כולן מלאכה אחת הן. פי' כולן אבות הן אלא שהן מענין אחד ונמני' באחד ובכלל זורע נינהו ואם עשאן כולן חמשה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת וכדאמרי' העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אי' וכו' והוה ליה כאוכל חלב והלב בהעלם אחד שאינו חייב אלא אחת. וכתב הרא"ה ז"ל דלא דמי לזורה ובורר ומרקד שנמנין בשלשה דתם שלשתן צריכין בדבר אחד אבל כאן היכא דאית' להאי ליתא להאי וכולן ענין נטיעה זריעה הן וכי בעי למימר דהוי תולדה פריש בהדיא חייב משום הכי עכ"ל:

זומר חייב משום נוטע. פי' תולדה דנוטע הוא ומבריק ומרכיב נמי תולדה דזורע היא ומאי דאיתמר לעיל כולן מלאכה אחת הן אזורע

ונוטע קאי ואינך כולהו תולדות: אימא אף משום זורע. פירוש אבל זומר דוקא משום נוטע ולא משום זורע ונפקא מינה לענין התראה דזומר אי איתרי ביי משום נוטע חייב אבל משום אינך לא ומבריק ומרכיב הויא התראה בין משום נוטע בין משום זורע. ורש"י ז"ל פי' דנפקא מינה למאן דעביד תולדות עם האבות דמאן דעביד עם אב דידי' מיהייב חדא ותו לא:

זמר וצריך לעצים וכו' חייב משום קוצר. דכל היכא שהוא צריך לעצי' הוי דומיא דקצירה דהא קצירה צריך הוא למה שקוצר:

תנא החורש והחופר שחפר בסבין והניח העפר במקומו ושלשתן מיירי שעשאן בשדה: היתה לו גבשושית וכו' בשדה חייב משום חורש. שהרבה פעמים אדם חורש שאין דעתו אלא להפך בעפר לתיקון השדה ולא לזריעה והילכך כל תיקון השדה חשיב משום חורש:

ואפילו לרי' יהודה דאמר חייב במלאכה שאינה צריכה לגופה. גבי הוצאת המת, ה"מ מתקן שמפנה פתו מן הטומאה:

תנא הקוצר והבוצר וכו' כולן מלאכה אחת הן. פי' כולן אבות הן אלא שהם מענין אחד ונמנין באחד וזה בורעים וזה באילנות וכן פי' רבינו יהונתן ז"ל דכולן קוצר הוא אלא שאין שם זה נופל על זה ואבות הן כל אחת ואחת ולא תולדות אלא שאב אחד הוא ולא שנים ושלשה ולא מיחייב מכל החמשה אלא חטאת אחת ע"כ: האי מאן דשדא פסא לדקלא ואתר תמרי וכו' ואחת משום מפרק. פרש"י ז"ל זרק פיסת רגבים לדקל והשיר התמרים מן הדקל חייב משום מפרק דהוה תולדה דדש דמה דש מפרק התבואה משבולי' גם זה מפרק האילן שאינו סובל כל כך מלשון פורק את החמור, ואינו מחזור דאין דישה במחובר אלא בתלוש. והנכון שבזריקת האבן נפל אשכול של תמרים ובנפילתו לארץ נשרו התמרים מן האשכול והרי הוא כנשירת גרעינין מן השבולת:

והמנפץ והמנפט. פי' ניפוץ פשתן מגבעוליו וניפוט שמנפט גרעינין הנמצאין בתוך צמר גפן שהן הורע שלו וכולהו דש גמור נינהו

כא לחגיגין דמייב טחאת ופקק כרמזים דכוא משום בונה כמו שכתבנו, ורק כרפוי חליגין הא מילתא דאין בנין בכלים, דאם כיב בנין בכלים מחורת בנין ואוכל - לא מחמת קייבוצן שאינו חייב אלא דוקא בשעש בוף אחד - או לא כיב שום גימ בנין רפוי לתוקע בחזק דעביי כיון שכתובתו וכו' עכשו מטכ צארפן שאינה פראי כוי דינה כמו בונה בית שאין גימ בחזק או רפוי דאיכרית דלא נעשכ בוף אחד עכ"פ לא גרע מעושה אוכל קצוע, אבל כיון דקיייל דאין בנין בכלים ולא שייכא בכלים תורת בנין ואיכל כלל לכן אין כאן בונה, אלא אם תקע בחזק דלא חייב משום מחצר דחייב גם בחגבון וחוקע טן צען ושאר מיילי כיון שנעשכ בוף אחד, ומצואר דליכא עכשו שום קושיא דמכ שכניאו בחוסי מעייל שפחה בקפויינא דמרא שזכו מכ שכניא כרמזים כמכניס יד בקרוס בחוף כען, שכוה בודאי משום מחצר דבר אל דבר ועושכו בוף אי וצוה אמריי יש בנין בכלים כמו שכתבנו אבל מנפס כללי זכוכית דלא כוי מחצר ולא מקנץ אלא שבכנפוס עושכ הכלי אף שמושכ כלי מחדש מימ לא חייב משום בונה כמו שכתבנו דגם עשכ כלי מחדש ליכא תורה בנין.

אלא דיש לעיין בכה דאיתא דף י"א ע"ב אלא מעלה כדיוט שחקק קב בצקתה כיב דלא מייבז ובפשוטו משמע דסויב משום בונה, אלא דנאצת לארז כעיון מקטנר יותר בליז דכגמי מכיון לחיוב מכב בפטיש ולא לחיוב בונה, דלענין חיוב בונה לחגיגין בנין דף ק"ג דחק קפירא בקבא, ופי' רש"י דחק שפתידי לבוסקיף יש שפתיים כן וכן פי' הרב במאורי ופסק בן לבלכה, ואף באצת כן מקטנר לגבי חיוב בונה דאף דדעתו לבוסקיף אבל עכ"פ עכשו כבר עשכ כלי, וכמו במבשל שמיז חיובי כשכניע למחציד (ואף שיש קלח לחיק) וכיון דכני כוא דחייב אף דדעתו לבוסקיף איכ למכ לא יתחייב כדיוט שחקק קב בצקתה, ועיין במידושי כר"ן שפירושו כוא משום שאומן יעשכ מכצקתה שלש קצין, ואיכ לפי הניל מאי רבואח ועכ הני כגמי זכ בכה דלעיל כיון דאפי' דתחו לבוסקיף עד שלש קצין יתחייב בחק קב אחד, איכרית דלכרמזים דקיל אין בנין בכלים, ע"כ גם כא דחק קפירא בקבא לא כוי לענין בונה, ובאצת כרמזים מפרש פי' אחר כפי רבינו כאי גאון ור"ח דעיינו עשוש חיקין בכלי וחייב מסיס מכב בפטיש, אבל מקטנר גיכ נראה כן דלענין בונה אין גימ דעכ"פ בנה בנין, וע"כ דכגמי וכדיוט שחקק קב בצקתה לא מייבז לענין חיוב בונה אלא לענין חיוב מכב בפטיש דלוח לריך גמר מלאכה ולכן אם לא כיב גמר מלאכה לא כיב חייב אבל מכיון דכיא כדיוט וכל חקיקתו כוא גאיפן זה וכו' לא יעשכ יותר ואלאו זכו גמר כצולאכה חייב, עכ"פ אין מכאן קתיירכ לשיטת כרמזים כפי"ט שכתבנו דבעושה כלי חדש נמי לא מחייב משום בונה מחורת מלאכה עשיית אוכל, איכרית דלפי דברינו ישאר לנו תימכ לפי דעת רש"י דכא רש"י קיל גבי כאי מאן דעביד מניחא דאין דין בנין בכלים אף בשעשכ כלי מחדש, ואיכ לפי"ט ע"כ כא דחק קפירא בקבא לענין מכב בפטיש כוי ומלמד דחקר בכוכ למכ יכיב גמר מלאכה ויחייב משום מכב בפטיש כיון דדעתו לבוסקיף גם אינו מצואר קפויינא כגמי דוף י"א אלא מעמכ כדיוט שחקק קב בצקתה דלמכ לא יתחייב וכמשיכ ולי"ט.

רפ"י כאלמור בנין ביטב מכ דלמרי בנין דף ל"ב הגדולת חייב משום בונה משום דכתיב ויבן את כלל מלמד שקולמכ וכי דנאמת קשכ לכבון דמכ"פ כא אין לזכ שום דמיון למלאכה בונה, אבל לפי הניל מיושב דגדולת כוא מקנץ חלקים ומסכר דבר אל דבר, אלא דלא כוי תקיעה בחזק ולא כוי דמיון בונה אלא דמיון אריגה, ושענינן מכך ק"ח דקרו בנין, עכ"פ מיושב שפיר מכ דכרמזים לא מפרש על מפיס מורקא דכוי משום בונה דאף דעושה פתח אבל כיון דדין עשיית אוכל ליכא כלל בחלוש אלא רק גדר מקנץ חלק אל חלק וככא לא כוי מקנץ

אין בחוק' דף ק"ג כתבו דתוקע חייב משום בונה ומשע דקיל לתקוי' דתוקע כוי כמו עושכ כלי מחדש, אבל אינו מקטנר כ"כ, אין נראה דכרמזים ביאר כענין דאיפן אחר דנטעמא ומגנן חייב משום בונה כתב כרמזים כפי"ט כלי וי וז"ל ואם נצנו ושעכו גביכ חייב משום בונה שלל החקנן חלק אל חלק דחק ככל עד שיטעו בוף אחד כיו דומכ לננין עכ"ל, ובצואר למלאכה בונה יש צו כגדר שכוא עקנן ח"ק אל חלק דכיינו שכוא בונה בנין מחניס או מעלים, וצוה מניחא בפעיסות לשון כרמזים שגמדנו שכתב דעושה אבל קצוע כיו חולדת בונה וקשינו דלמכ כתב שכוא חולדת בונה וכלא כוא בונה מעש, אך לפי"ט נוחא שפיר דעיקר אב מלאכה דבונה כוא בונה בנין עכ"פ יש צו שני מענינים אי שכוא עושכ אוכל קצוע, צ"כ שכוא מקנץ חלק אל חלק, ונראה דעושה אוכל קצוע באצת אינו אלא חולדת דכיינו שכוא דומכ לאצ בצמקתה, דכיינו עשיית האוכל קצוע וכן בחגבון אכ כבנינה כוא גיכ חולדת דבונה כיינו בחולדת כשניט שכוא עקנן חלק אל חלק כמשיכ כרמזים כפי"ט כב"ל. **איכרא** דלפי"ט קשכ דכא כב"ל י"ב ע"ס כצכ טעוה כל שכוא חייב, כמשום פני בקרקע צניח ענין שכתביל חל אי מילא גומא או גיח כרו זה בונה וחייב, ואח"כ כתב כב"ל י"ב כעושה אוכל קצוע כר"ן חולדת בונה וחייב, משע דכב"ל י"ב שכתביל בוכ דין בונה אינו חולדת אלא אב וקשכ דכא ליכא בשעשכ פני בקרקע מקנץ חלק אל חלק ולפיושטיכ גם אב מלאכה דבונה כוא בנין בית מעש שיש בוכ שני כח"קים עשיית אוכל ומקנץ חלק אל חלק, אכן כביאור כוא דמכ שכתבנו דנאב דבונה לריך שני כגדוים זכו בעיקר גדר בנין דכלמטרך אלא כשני חלקים נקרא בנין אבל בגדר חיוב מלאכה אינו לריך שכוא ועשכ שני החלקים ואפי' עשכ כוא חלק אי וכמלק כשני נעשכ קורס ע"כ עשכ בנין, וכמו אם יכיו חקושים עלים זה בוכ דשימור אוכל אלא שאינס מונחיס על קרקע וצו וקבעס על הקרקע עד שנעשכ אוכל חייב בוכ ענין אב דבונה דכא עשכ מלאכה בנין ולכן גם משוכ פני בקרקע צניח כוי בונה מעש ולא חולדת ורק בשעשכ אוכל קצוע דאין בגדר כמלאכה מקנץ חלק אל חלק כגון צפורס קרין וכדומכ ואין צוכ אלא משום עשיית חכל בוכ כתב כרמזים שכוא חולדת.

ועכשין מיושב שפיר גדר דין אין בנין בכלים, דכא דלמריגין אין בנין בכלים כיינו בחולדת כראשונה דכוא עשיית האוכל זה אינו אלא דוקא ע"כ קרקע אבל בכלים לא כוי בנין ולא כוי מלאכה אוכל ובנין כלל, ואיכ אם לוקח מחיכת ען ועושה מצוב כלי עיי שחקק צכ קב אין צו דין בונה דאין בוכ גדר בנין משום עשיית אוכל אבל בחולדת כשניט שחקק חלק אל חלק עד שנעשכ גיף אחד דשייכא נמי בחגבון פשוטא דאין ימ בוכ בנין ע"כ קרקע בין בכלים דלא גרע בחגבון פשוטא דאין פקק כרמזים שכתוקע ען צען עד שנתאחד כיו חולדת בונה, וכן נוחא שפיר גם מכ שחקק כרמזים דוקא בשעשכ כלי חרמכ גנין חטור ומזינת דשס כוי ביכר אבל בשעשכ כלי ען שחקק קב בצקתה ועשכו כלי אינו חייב דדוקא בכלי חרמכ שמדבק כרגגים כמו שפי' רש"י על כא דחייב ז' חטאות, ואם עשכ כלי טן גיכ מעלים נפרדים כבר כתב אח"כ שכתוקע ען צען כיו חולדת בונה משום דגדר מלאכה בנין בוכ שחקק חלקים נפרדים ועושה בוף אחד שייך גם בכלים אבל גדר בנין בוכ שעושכ איכל לא שייך בכלים וצוה אמריי אין בנין בכלים, אלא שנשאר לנו לנאר אח"כ מכ שייך גבי מחזור מטב של פרקים כא דאין בנין וכתורכ בכלים כיון דשס עושה גיף אחד מאגניים ונפרדים, אלא דזכ באצת נמי ניסא שפיר דלגבי הדיון עשיית אוכל שכתבנו בונה אין חילוק בין אם עשאו בחזק או לא, דאם שטח האוכל אם רק נעשה לקבע לא לארעי חיוב משום בונה, אבל בחולדת כשניט דמקנץ חלק אל חלק כתב כרמזים דדוקא עד שנעשכ בוף אחד, ואיכ שפיר ניסא דגבי מחזור מטב של פרקים אם חקע בחזק

ליא ליכא מוחזק
 ז' דף ק"ז אמר
 ר"ש כיה דלמכ
 דמפיס מורקא
 קרא משום בונה
 עיי"ש, ובאצת
 כר"י במשאל"ג
 ז' דף ג' בסוקי
 ז' ויכ לא ק"ל,
 ז' כרמזים דמפיס
 ינו חייב משום
 חיובכ כאי מכ
 י"ל לפרש משום
 י"ב צ"ד"כ חייב
 י' בצע"ח דכתיב
 כעושה אוכל
 וזשכ כלי חרמכ
 בנין אכ כבנינה
 בחוף כען שלו
 שנתאחד כר"ן
 שכתב כרמזים
 רח דכתיב דף
 אחד מכס כוא
 כלים שנתפרקו
 מחלתו אין
 זכרו אינו כלי
 צ"כ ד' כמ"ט,
 י"ד דרש"י פ"י
 י"ת לנד בתוכה
 לים, וכי מ"ז
 אין בנין בכלים
 לחגיגין עייל
 כקפו ממנפס
 א חייב משום
 דכרי כרמז"ט
 ז' בנין בכלים
 קושיא ממנפס
 י' אף בר טו
 דוקא בעושה
 הטאות אבל
 ואף דרך
 שלא לשנות
 העושה כלי
 בונה, קעוד
 אוכל קצוע
 ב לא כוי
 מעש דנימא
 גמי דף מ"ז
 חייב טחאת,
 ז' בנין מחזור
 ז' בנין בכלים
 חייב טחאת
 בנין בכלים,
 י' צ"כ כ"ב
 דגם בכלים
 אלא כחז"ל,
 אכן

דין צנין באוכלין דקביעותן מועטה משל כלים וז"פ לכאורה.

ואפשר צביאור קצרה זו, עפ"י מה שיש עוד ללמוד מלשון הרמב"ן והרשב"א בסוגיין שכתבו צמו"ד דהעושה כלי חייב משום צונה ואין לומר צו דאין צנין בכלים כיון "שעדיין אינו כלי ואין זה צנין בכלים אלא עשיית כלי", ולכאורה תמוה דמה לן צמה שעדיין אין כאן כלי וצמה שעדיפא דברים בעלמא שאין עליהם שם כלי מכלי כיון דמ"מ אין הצנין קצוע ומחוצר דאין צו אלא עשיית דבר חלוש ומיטלטל, ונראה מזה דמה שאין צנין בכלים אינו משום דאין צנין אלא בקרקע אלא משום דאין צנין בכלים והצונה שאינו קרקע ולא מחוצר לקרקע יש צו צנין, ואפשר דביאור הדבר דרך צנין הוא בחומרים כעיקר צנין שהוא בחומר ובלבנים, בחמר וצטיט וכדומה אבל כלים אינם חמרי צנין אלא דבר מושלם שצורתו מתוקנת ומוכנה להנחת האדם ולפיכך אין צנין בכלים דאין זה דומה לצנין, וזה שכתבו הראשונים דהעושה כלי חדש מחומרים שעדיין אין עליהם שם כלי והוא כשאר חומרים הדומים לחמרי צנין באמת יש בהם צנין, וצ"ל אפשר דאף דאין צנין בכלי מ"מ יש צנין באוכלין דשאני צונה אוכלין מכלים דטבע האוכלין שלפעמים מרכיבים אותם זה צונה ומחוץ להרכבת המינים ומיבזרן מתחדשת צורה חדשה ועושין מאכל חדש ומשו"ה יש צנין באוכלין אף שאין צנין בכלים, וזו"ק צונה.

ודגדה גשיטת רש"י אין צנין בכלים כלל ואף בעושה כלי חדש לגמרי כמבואר בדבריו לעיל ע"ד ע"ב וכן בדבריו לעיל מ"ז ע"א דבמטה של טרסיים הוא החיוב משום מכז"פ וקשה לכאורה ממה דיש צנין באוכלין במגבן, ואפשר דס"ל דצרייחא דמגבן אולא למ"ד יש צנין בכלים ולתידן באמת אין המגבן חייב משום צונה, ואפשר עוד דס"ל דאין המגבן חייב משום צונה מה"מ ואין צו אלא איסור דרצונן, דרצונן, ואף דצמ' אמרו חייב היינו מכת מרדות וכע"ז מצינו לעיל פ"א ע"ב בענין שהניחו ע"ג קרקע דחייב וברש"י ותוס' כתבו דאין זה אלא מדרבנן. י"ע.

ודגדה מצינו צנין גם באדם בגדלה ופוקסת, ולכאורה צ"ע לכל שיטות הראשונים דאם יש צנין בכלים משום דעושה כלי חדש קשה דגדולת ופוקסת אין יצירה חדשה ולרש"י דאין צנין בכלים כלל צודאי צ"ע למה יש צנין ענף האדם ולתוס' דיש צנין בכלים בחיזוק ואמנות אפשר דגם באלו יש אומנות וצ"ע, ואפשר דמשו"ה הביאו רא"י מקרא דיש צנין באדם, אך לכאורה אין זה אלא רמז בעלמא ולא ילפומא, ועוד דהתם הוא באמת יצירה חדשה ולשי' התוס' אין מזה רא"י דגדולת ופוקסת יש צנין דהלא אף

שיש צו חיזוק ואומנות חייב עליו משום צונה וכן משמע מלשון הגהות המרדכי שם שכתב "דהא דאמרי" אין צנין בכלים היינו לענין חזרת דלת וכו' אבל לענין דבר הנחקה בחזוק שייך זה צנין" ומשמע מדצריהם דכל שיש נמעשו חיזוק ואומנות יש צו צנין בכלים אף שאינו עושה כלי חדש, ואף שגם הרמב"ן והרשב"א כתבו דכלי שנחפרק ונרץ אומן להחזירו חייבין על הרכבתו משום צונה דכיון שצריך אומן להחזירו הוא כבטל ממנו חזרת כלי והרכבתו הוא ככנין חדש, מ"מ נראה דאין זה כונת התוס' דאין משמע מדצריהם דכיון שצריך חיזוק ואומנות להחזירו הוא ככלי חדש ומשו"ה הוא צונה, אלא דעלם הצנין שיש צו חיזוק ואומנות חייב עליו משום צונה אף בכלי, ועוד דמדברי הראשונים הנ"ל מבואר דעיקר הכלל הוא דאין צנין בכלים ויולא מן הכלל עשיית כלי חדש דיש צו צנין בכלים, ומדברי התוס' מתבאר דבאמת אין חיזוק צין כלי לצנין גמור כעיקר דרך הצנין דהיינו נמעשי חיזוק ואומנות ורק בדבר שאין צו חיזוק ואומנות שאינו עיקר דרך צנין נחחדש דאין צנין בכלים, וזו"ק צונה היטב.

Handwritten notes: *אין צנין*, *כלי*, *ע"ב*

וי"ש זה נפ"מ צנין בכלי קיים שאינו עושה צו כלי חדש אך צנייתו בדרך חיזוק ואומנות כגון חיבור צית יד לכלי וכדומה דלהתוס' יש צונה צנין ולשי' הני ראשונים אין צונה צנין וז"פ.

ובתוס' ר"ד צעירובין ל"ה ע"א ראיתי דרך חדשה בשיטת שמואל צדין צנין בכלים דביאר מה שנחלקו רב ושמואל בנקב צולל ובשפתא בקופינא דמרא דלרב יש צונה מלאכת צונה כיון דהוי דרך אומנות אך לשמואל אין צנין בכלים אלא בדבר שיש צו חיבור חלקים זה אל זה כמטה של טרסיים וקני מורה אבל צנין כלי ותיקונו שלא בדרך חיבור חלקים אין מלאכת צונה, ולפי שיטתו הוא דין צנין בכלים כדין צנין באוכלין דהמגבן חייב משום צונה משום שיש צו דיבוק חלקים ועשייתן לגוף אחד כמבואר בדברי הרמב"ם בפ"ז ה"ו.

ובאמת מצינו אף ברשב"א ובמאירי בסוגיין שדימו צנין באוכלין לצנין בכלים ומחוץ מה דחייבין במגבן משום צונה הוכיחו דאם יש צנין באוכלין ה"ה דיש צנין בכלים כשעושה כלי חדש, והתורי"ד הוכיח מזה דבעושה כלי ע"י צירוף ודיבוק חלקים יש צנין בכלים כך נראה לכאורה.

אך המאירי סתם צונה אף דבריו לעיל צ"ה ע"א צונה דמגבן חייב משום צונה כתב דאף שאין צנין בכלים יש צנין באוכלין, הרי דאין כלי דומה לאוכלין צונה, וגוף הסגרה לכאורה תמוה דאם אין צנין בכלים כיון דאין כלי דומה לצנין הקצוע ומחוצר לקרקע ק"ו הוא שלא יהי

1A

בית הבחירה שבת

ביאור המשנה השביעית והגמרא דף צד : ודף צה.

ואפי' בלא שינוי הואיל ומכל מקום בידו הוא עושה הא בכלי חייב מעתה אין חלוק בין לעצמו בין לחברו אלא כל שנטל צפורנים ושער בכלי חייב בין לעצמו בין לאחר תולדת גזוז, בידו פטור בין לאחר בין לעצמו אלא שמ"מ אסור אפילו לרחוק בדבר שמשיר את השער כמו שיתבאר ¹⁵³. וכן הגדילה והפקוס כעין בנין הוא ואסור ומ"מ אינו בנין גמור להקרא תולדת בונה לחייב חטאת על הדרך שאמרו בכלים ¹⁵⁴ שאין בנין בכלים ואעפ"י כן לכתחילה אסור להתזיר מנורה של חוליות ¹⁵⁵ וכיוצא בה מפני שנראה כעין בנין וכן הכוחלת כעין כתיבה ורשום הוא והוא מן הדברים שנאסרו מחמת שהן כעין מלאכה ואינו מלאכה ולא תולדת מלאכה והלכה כחכמים. התולש מעציץ נקוב חייב שהרי הוא כמחובר לקרקע שעל ידי הנקב לחלוחית הקרקע עולה והוא יונק ואפי' לא נקב בקרקעיתו אלא בדפנו הדין כך ¹⁵⁶ לפי מה שהתבאר בגמ' ושיעורו בכדי שיצא משם שרש קטן וכשאינה נקוב פטור שאין זה נקרא מחובר והרי המחובר בתוכו הוא כמי שמונת בסל וכן הלכה.

זהו ביאור המשנה ופסק שלה ודברים שנכנסו תחתיה בגמרא אלו הן.

דף צ"ד ע"ב הגוטל שער בכלי שכתבנו במשנה שהוא חייב שיעורו כמלא פי הווג והוא שתי שערות ואם היה מלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת חייב

ודבר זה אף בחול אסור משום ¹⁵⁷ לא ילבש גבר שמלת אשה. הקורח קרחה על המת לוקה ושיעורו מבוואר במקומו ¹⁵⁸ משיראה מראשו פנוי כגריס בלא שער ואין הלכה במה שאמר כאן כמלא פי הווג.

צפורן שפירשה רובה וקרובה לינתק וכן ציצין והם כמין חוטי' של עור מפורשו' ¹⁵⁹

מסביב הצפורן ומצערות הרבה ופירשו רובן וקרובים לינתק אם פירשו הציצין כלפי מעלה לצד אורך הצפורן מותר ליטלן ביד ובכלי מיהא פטור אבל אסור ואם לא פרשו רובן ואין מצערות אותו כל כך ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת.

דף צ"ה ע"א כשם שביארנו בגדילה ופיקוס שהם כעין מלאכה ואסור כך אסור לאשה להעביר סרק על פניה והוא הדבקה סמים אדומים על פניה להראות עצמה

כאשה נאה מפני שזה כעין צביעה הוא וכן פסקוה גדולי המחברים ¹⁶⁰ ומ"מ גדולי הפוסקים ¹⁶¹ לא הביאוה ושם פקפקו בה מפני שהיא בגמרא דעת יחיד או שמא הם מפרשים את הסרק והפיקוס הכל אחד כדרך הירושלמי שכתבנו.

החולב את הבהמה חייב משום מפרק והוא תולדה של דש וכבר ביארנו ¹⁶² מה שהקשו עליה ממה שאמרו ¹⁶³ אין דישה אלא בגדולי קרקע. והמהבץ ר"ל המעמיד את החלב

חייב משום בורר שמפריש הקום מן החלב ויש מפרשים במחבץ שנותנו בסל והקום יוצא מאליו אלא שיש חולקים להחיר כן והמגבן חייב משום בונה ואעפ"י שאמרו ¹⁶⁴ אין בנין

בכלים יש בנין באוכלים.

158 מכות דף כ:

159 בכ"פ: מפורשות.

160 רמב"ם הל' שבת פכ"ב הכ"ג.

161 הרי"ף.

162 למעלה לדף עג: ד"ה יש שואלים.

163 לעיל דף עה.

164 להלן דף קכב: ועוד. ועי' ג"כ למטה

לדף קב: ד"ה העושה.

153 נזיר דף מב. "לא יחוף באדמה".

154 להלן דף קכב: ועוד.

155 לעיל דף מו. ועי' בב"ה לביצה פרק

ב' בביאור המשנה החמשית (ירושלים צד 113)

תרוצים אחרים.

156 לפי דעת יש מפרשים בב"ה לדף צה:

ד"ה יראה, אך רבנו דוחה דעה זו.

157 דברים כב 5.

1B

כרל גדול פרק שביעי שבת יהושע פה

דכא דקי"ל חני שיעור אסור מן הסור' היינו דוקא לענין איסור מכל חלב בפרק בתרא דיומא וכו' ג' כחבתי בפ"ק דבילא דף ז' יראה דמתן ושאר ע"ש וכו' לענין זכירה שאין דרכה בפמות ישיור דאפשר דאפילו איסורה דרבנן ליבא כ"ל :

מחיקה לה ר' המנוח וכו' פירש הקוגטרס וכו' ועוד בסמוך הקוגטרס וכו' ע"ש . ותיקו קושייתם בזה להקשות מפירוט אפירוט הקוגטרס דבסמוך לשיטתו כמ"ש מהרש"א ז"ל באריכות חוב בסמוך לק"מ על פירוש הקוגטרס מדידה ארדייה דדוקא יוסף שייך להקשות מידי קנון ותמחוי ונפה וכברה קתני מש"כ לאוקומתא דמסקתא לאצוי ורבא ורבא חשי :

זייב פי' בקו' דהיינו בריית' דלעיל וקסא לר"י וכו' ובפ"ק דבילא נ"פא וכברה אסור בכל ענין וכו' ע"ש . נראה דתיקו קושיית זו לפרש דרב חשי דבתרא הוא פליג דאוקומתא דאצוי ורבא איך אוקומתא דאמוראי דלעיל מיהו לע"ד נראה ליישב ותחילה ה' לרש"י לפרש כפי' הסוס' דהא דמקשה והסניא חייב בריית' דרב חשי ור' ירמיה מדיפתי לאו במימרא דרפשייהו פליגי לדילי אמשמט דלא פליגי כלל לדניא אלא דרב חשי איורי בקנון ותמחוי כברה אלא דתיקו פלוגתייהו בלישנא דברייתא דמר מחמי חייב כ' לפ"ז תו לא מליקן למימר דהא דמקשה והסניא חייב בריית' י מאי קושיא לרב חשי דלמא רב חשי אהך ברייתא גופא קאלי קוס חייב מש"כ לפרש"י מחא דאברייתא דלעיל קאי ובהאי שי מחמי בה פטור כיון דכל הך אמוראי טובא דלעיל מתמו ד לישנא לא יברור ואם בירר משמט לחיובא איירי ומה י' לפרש"י בהא דמשמט דלרב חשי שרי בנפא וכברה לאלתר פליג דאצוי ורבא כ"ל ליישב דלק"מ דודאי לענין דינא לא פליג י ורבא אלא לדדידיה נמי בצורר לאלתר יס' ג' דיניס דביד ותמחוי פטור אבל אסור בנפא וכברה חייב חטאת אלא י ורבא בזה דסיפא דלא יברור ואם בירר דהיינו לבזו ביום נעשה בצורר לאוור ולרב חשי לא יחא לפרש הכי מש"ה f בחד גוונא דלאלתר איירי דהכי משמט ליה לישנא דצורר א' דרישא בצורר ביד איירי כדרך אוכלי לאלתר ועלם קתני יברור כדרך זכירה בקנון ותמחוי ועלם קתני ואם בירר בנפא וכברה חייב חטאת אפילו לאלתר . ממלא דלפ"ז דינא ורבא אלא דכפי' הברייתא מפרש כאוקומתא דרב יוסף אלא פרש הברייתא בצורר לאכול לאלתר מטעמא דפרשיית דצורר הכי אלא במניח לבזו ביום או למחר מש"ה מקשיקן עליה ווי קתני וכפרש"י דה"מ למיפרך נמי מידי נפס וכברה קתני צורר ואוכל וצורר ומיחא איירי בתרי גווני לאלתר ולבו ביום יירא ח"כ אי ס"ד דסיפא איירי בגוונא אחרינא לענין איסור יי או נפס וכברה הו"ל למיחתי בהדיא כי סיכי דלא נעשו יישא דאיירי נמי בזמן הברירה למחר וליום אחרת או צורר כ' לרב חשי לא שייך לאקשויי הכי כיון דהברייתא כולה בחד זכירה ובג' דיניס חילוקים ביד ובקנון ותמחוי ובנפא וכברה ות רש"י : ויי' לי ליישב עוד בדרך אחר ע"פ מה שדקדקתי נראה דכפי' דרש"י לא גרים שני מינין היינו בברייתא ויה דא"כ לא ח"ש הך אוקומתא דרב יוסף ודרב המנוח גשמט דרש"י נמי מודה דגרסיקן היה לפניו שני מיני אוכלין חשי ורב ירמיה דלר"א לא שייך חיוב חטאת כלל בשני יוחק דירושלמי דלעיל שהביאו הסוס' בשמעתין ור' ירמיה ז"ה דירושלמי ובהא מקשה הס"ס אדרב חשי והסניא חייב דכפי' דלא גרסיקן שני אפ"ה פסעא דלישנא דמיני אוכלין י מיני אוכלין מיהו לעיל מעיקרא הו"ל דלא שייך זכירה ש' לכתחלה הו"ל ח"ש דא"כ ע"כ האי לישנא דמיני אוכלין נמין אחד שמעורב עם פסילות ולא איירי בתרי מיני כלל י זכירה אפילו ב' מיניס דהא פטור קאמר משמט אבל חבל לא יברור היינו אפילו בשני מיניס ח"כ ממילא דהא ר' חייב איירי נמי אפילו בשני מיניס וע"ז משני שפיר ל"ק בנפא וכברה וכו' לפ"ז ח"ש הך ברייתא דאיירי בהמו

שייך אלא במין אחד ממין אוכלין שמעורבין עם פסולת שלהם שדרך שייך ביריתן בנפא וכברה וזכו נתיישבו קושי' הסוס' מה שהקשו על פירש"י כ"ל ודוק היטב והו"ל מידי . ומה שיש עוד לדקדק לענין דיני הברירה יבואר בק"א בפ"ק דבילא ח"ה :

ע"ב בתוס' בד"ה חביטא ותמורא ותלמא פירש"י דמשום בונה לא מחייב וכו' ואין נראה דדוקא בתמורא וכו' ע"ש . עמ"ש מ"ז ז"ל בזה ליישב שיטת רש"י ע"פ הסוגיא דר"פ הכוזה בהאי דע"ל שופתא בקופינא דמרא ע"ש שמראה מדבריו דלרש"י רבא פליג אהך דרב דלקמן . אמנם לע"ד בלא"ה כמו זר נחשב לומר דשום תנא או אמורא סבר דבעושה כלי גמור בשבת לא יתחייב משום מלאכה דהא ודאי מלאכה חשובה היא ובמשכן נמי הו"ל חביטא טובא בעשיי

ארון ומזבח וממורה וכל כלי משכן . ולכאורה אדרבה עיקר מלאכת מחשבת דכתיב במשכן אהרן מלאכות קאי שלרין חכמה יחירה ששחבבה בהם כללאל ואהליאב דבכל הך מלאכות השנויים במשנה לא אשכחן ע"י כללאל ואהליאב בעלמא זולת ביטול הסמנין ומכה בפטיש וכיוצא בהן דאפילו מלאכת אריגה וטווייה משמט אבסמוך שגשבו על ידי נשים חכמות לב' וכו' ג' קשיא לי על סוגיית ירושלמי דשמעת' אבד"פ הכוזה דקאמר מה בנין היה במשכן ומהדר לאשכחתי שהיו נוהגין הקרשים לתוך אדנים ובהא נמי שקיל וטרי הסס דכיון דאדנים כלים כוון כמו בנין ע"ג כלים דפטור וא"כ לשיטת הסוס' דיש בנין בכלים גמורין וכדפרשיית דהכברה נמי מילתא דפשיטא היא בפשיטות הו"ל למימר בירושלמי דאשכחן בנין במשכן בארון ושלחן וכל כלי משכן . לכן לע"ד דלרש"י נמי עיקר פלוגתא דאין בנין בכלים היינו דומיא דמטא וממורה של חוליות או אפילו בכה"ג דע"ל שופתא בקופינא דמרא דמחייב ליה רב משום בונה משום דתחלת מלאכה וגמר מלאכה נעשין כאחד ומש"ה לרב חייב משום בונה ולבמחול משום מכה בפטיש מש"כ בשרי כלים גמורין שאין מלאכתן נעשית כא' כי הך דשמעתין בחביטא ותמורא ומלת' שלרין וכלמא מלאכות וכל כמה שלא נגמר מלאכתן לא חיי למידי לעיקר תשמישן עד שתגמר מלאכתן לגמרי מש"ה לא מחייב בהו משום בנין אלא משום מכה בפטיש סיכא דשייך כמו שפי' רש"י לאפוקי חביטא שגמר מלאכתו נעשה מאליו וא"כ לפ"ז ח"ש נמי סוגיית הירושלמי דבארון ושלחן וכל כלי משכן לא שייך בהו חיובא דבונה כיון דלא חיי לתשמישן אלא כשגמרו מלאכתן ואהאי שעתא ודאי מחייב משום מכה בפטיש ועיקר מלאכת מחשבת דמשכן אפילו בארון ושלחן וכיוצא בהן נמי בכה"ג איירי כגון רדיס הססין ואפי' בדופמי הארון והשלחן וכיוצא בהן שהי' של עץ נמי שייך גמר מלאכה בחליקת העץ שפיה סיכא ראיין למלאכתו כשיעורן דבכה"ג אמריקן לקמן המסתת את האבן חייב משום מכה בפטיש וא"כ מה"כ גופא איכא למומר דאפילו בכלים גמורין בכה"ג איכא למ"ד אין בנין בכלים דכיון שלא נעשו כלים גמורין אלא עם גמר מלאכתן מש"ה לא מחייב משום בונה אלא משום מכה בפטיש ודוקא בכה"ג דע"ל שופתא בקופינא דמרא ועושה נקב בגלגל של תרנגולין מחייב רב משום בונה כיון שתחלת מלאכתן וגמר מלאכתן באין כאחד וסיימו נמי עממא דמגופת חביטא דפרשיית לעיל בפ' במה פומיין דף מ"ח ע"ש :

דף עה פיסקא הלא לבי ס"ר הלא חלון והפולעו וכו' וכתבו בחו' ז"ע דבירושלמי משמט דהלא חלון לא מחייב משום לידה עכ"ל . ואחר העיון ראיתי דלשון הירושלמי גופא תמוה דלא ייבז טעמא בלד חלון למא לא יהא חייב משום לידה דכפי' דמסיק הסס דאחיא כמ"ד דתחש שהיס בימי משה זכירה בפרי ענאם היה ולא שייך בה לידה ח"כ נראה מה שצא לומר דלא אשכחן לידה במשכן דבעיזם ובאלים מאלדמים שכן מין בהמה לא שייך בהו לידה שמלויין בבתים אחתי תיקשי ממ"כ אם כאמר דכיון דלא הו"ל במשכן לא לחייב עליה ח"כ אפילו בלד לבי נמי לפטור אע"כ דאע"ג שלא היו לריבין למשכן בלידה אפ"ה כיון דאשכחן במשכן דברים דשייך בהו לידה מש"ה מיקרי מלאכה חשובה וחייב כדאשכחן בצורה וחודש דמסממא לא היו זורעין וחורשין אותן הסמנין שהיו לריבין למשכן אלא שהיה מצוי בידן אפ"ה כיון דשייך זריעה וחרישה באותן מינין חייב ח"כ ה"ה ללידה ח"כ בחלון אמאי ליפטור דכפי' דמסממא לא היו לדין החלון במדבר אלא שכבר היה מצוי בידם ע"י תגריס או"ה או שהוליוו ממלריס כדאשכחן להדי' בעני' שפיה ובנסכים ח"כ ה"ה לחלון וכיון שסווא מין דשייך ביה לידה ליחייב :

והנלעד בזה דהסוס' לשיטתייהו שכתבו בפ"ק במשנה דאין פורסין מלודה דאפילו פורס מלודה בשבת אינו חייב חטאת אלא"כ לד מיד בשעת פריסה ונתכוין לכן וכדמוקי להדיא בירושלמי בפורס בחורשין שמלויין שם הרבה שילודו בודדאי וא"כ אפשר לומר דלא שייך הך מילתא בלידה חלון שאינו מצוי כ"כ ללודו בשעת פריסה ממש . מיהו הא דמיימתי בירושלמי האי דתחש נראה דודאי אין חייב אלא

2

שמונה שרצים פרק יד

דף קח במשנה

שמונה שרצים האמורים בתורה הלזן והחובל בהן חייב. ופירש"י שני פירושים הפירוש האחד דחייב משום חולדה דשוחט והיינו משום נטילת נשמה ולפירוש השני משום לובע וכתבו הסוספות לשון משום נטילת נשמה עיקר כדפרישית בפרק כלל גדול דף ע"ה. ולכאורה המשיין שם יראה שלא הביאו שם ראה לדחות טעמא דלובע אלא שכתבו שם ליישב ולפרש הטעם דנטילת נשמה דשייך נמי בלרר הדם א"פ שלא ילא כיון דיש להם עור סופו ללאח אלא שהעור מעכב אבל לא כתבו שם דלעטמא דלובע לא אחי שפיר הו' דלרר הדם ואלררבה לכאורה משמע דלישנא דלובע א"פ טפי דלובע העור ע"י כך א"פ שלא ילא וכמ"ס להדיא בחידושי הרשב"א בשמעטין בשם הירושלמי אלא באמת נראה דעיקר כוונת הסוס' בפרק כלל גדול דלא משמע להו לפרש טעמא דחובל משום לובע והיינו מסוגיא דפרק אלו טריפות דף מ"ו ע"ב דמיייתי ה"ס ברייתא בשאר שקלים ורמשים אינו חייב עד שיאל מהם הדם ומסיק ה"ס שם משום דהדרה בריא אלמא דעטמא דחובל משום נטילת נשמה ואחי שפיר כמ"ס שם הסוס' דדוקא לעיני נרר הדם שייך לחלק בין שמונה שרצים לאיך כיון דביש לכן עור תליא מלהא מה שא"כ אם נאמר דעטמא דחובל משום לובע לחוד א"כ בשאר שקלים ורמשים דע"כ אין להם עור מדפטריקו בלרר הדם ולא ילא א"כ מה"ט גופא יש לפטור בהי אף אם ילא הדם כן נראה בכונת הסוס' וכמ"ס להדיא הרשב"א והר"ן ז"ל אלא דא"פ אין בזה סתירה גמורה דאיכא למימר נמי איפכא דודאי היכא שיאל הדם אליבא דכ"ע שייך בהו חובב דנטילת נשמה ומשום הכי חייב אף בשאר שקלים ורמשים מה שא"כ בלרר ולא ילא לא משמע ליישנא בהרא דשייך בכה"ג כלל טעמא דנטילת נשמה מש"ה הולרבו לפרש משום לובע דשייך בלרר ולא ילא אלא דאכתי קשיא קלח סוגיא דפרק אלו טריפות דהליא טעמא בחדר בריא ולענין לובע לא שייך שפיר מילתא דהדר בריא ויש ליישב בדוחק. לכך נראה יותר דאפשר דהאי לישנא דלובע לא משמע ליה כלל טעמא דנטילת נשמה כדמשמע לעיל פרק כלל גדול גבי הלזון והסוספות הולרבו לידחק שם דדס הלזון מייפקד פקיד שהוה קלח כדברי נביאות ועוד דלפ"ו נלמךך לומר דמתניחין דהכא דפוטור בשאר שקלים ורמשים היינו דוקא בלרר הדם ולא ילא הא ביאל חייב וסתמא לשון המשנה ושקלא ועריא דשמעתיין לא משמע הכי אלא דיש עוד טעם אחר בחובל דחייב משום מפרק וכמ"ס הרמב"ם ז"ל להדיא בפ"ו מהלכות שבת ע"ש אלא דהרב המגיד ושאר מפרשים הקשו עליו דהא מפרק גופא לא מחייב להרמב"ם ז"ל אלא משום חולדה דשם וא"כ הא מסקיין לעיל פרק כלל גדול דהלכה ברבין דהלזון דלא מחייב משום דישא משום דאין דישא אלא בגדולי קרקע ויישבה הרב המגיד ז"ל דדוקא בחלזון שגדל במים לא מיקרי גדולי קרקע ע"ש אמאל דלפי זש מלינו למימר דלישנא בהרא שכתב כר"י דשייך משום לובע ס"ל בהא בהרמב"ם ז"ל דשייך בחובל משום מפרק אלא דא"פ פטור בשאר שקלים ורמשים אף ביאל הדם משום דאין דישא אלא בגדולי קרקע משא"כ ברייתא דפ' אלו טריפות דמחייב אף בשאר שקלים ורמשים כשיאל מהם דס מלי סבר כרבי יהודה דמחייב משום דישא אף במה שאינו גידולי קרקע ככיל נכון :

אומר וכו' וכתבו הסוס' דלא גרסיין ר"י אומר אבל מפרש"י נראה דגרסיין לה ושיין בחידושי הרשב"א מ"ס בזה לקיים הגירסא בשם הרמב"ן ז"ל ועיין ג"כ בספר מג"ש למ"ז ז"ל ולט"ד נראה ג"כ לקיים גירסא רש"י דשפיר גרסיין ר"י אומר א"פ"ה לא משמע ליה לתלמודא לאוקמי כחנאי ולמימר דר' יוסי פליג דא"כ הו"ל למיתני סתמא רבי יוסי אומר הנותן את האזן חייב לתמאי דלא משמע ליה השתא כך מלהא דהלתא בניי הו' א"כ האו נותן את האזן ע"כ היינו משום מלד דאל"כ לא שייך לומר נותן את הכניע וא"כ שפיר קאמר ולמעמיך להוכיח דהלתא בניי הו' כן כ"ל ודו"ק :

שם עייל שופתא בקופינא דמרא רב אמר משום בונה וכו' וכתבו הסוספות דא"פ דק"ל אין בנין בכלים א"פ"ה בבנין גמור כ"ע מודו לפ"ו משמע דשמואל דאמר משום מכה בפטיש ליה ליה הך סברא וכמו כן כתב הרשב"א ז"ל בשם ים מפרשים ע"ש באריכות מיהו כבר כתבתי לעיל בפרק כלל גדול דף ע"ד ע"ב גבי האי מאן דעביד היתא דלכאורה אין סברא לומר דשום תנא או אמורא יסבור דאין בנין אפילו בכלי גמור שהרי אין לנו מלאכה חשובה גדולה מזה של עשיית הכלים ובמשכן נמי אשכחן דהך מלאכה דעשיית ארון ושלחן ומנורה ומזבח חשיבי טובא אלא דבהך סברא גופא פליגי רב ושמואל היכא שתחלת המלאכה וגמר מלאכה באין כאחת אי מחייב בהו משום בונה לחוד או משום מכה בפטיש לחוד דאפשר דדוקא היכא דבתחלת מלאכה חזיין לעיקר מלתיא אלא שא"כ יאמר ומייפסו או מרחיבו הוא דשייך ביה הך מרי חייבי מעיקרא משום בונה לבסוף משום מכה בפטיש וכה"ג אשכחן בכלי משכן משא"כ היכא שתחלתו גמרו באין כאחד שפיר שייך הך פלוגתא דרב ושמואל דהכא כ"ל ובהו נחיישב כמס דקדוקים בשמעתיין :

דף קג בתום' בד"ה לא לריכא דעביד בהרעא דהבירה פי' בערוך וכו' טע"ה. כבר כתבתי בזה בכונת דוכיה בחידושי כחובות בסוגיא דפתח פתוח ולעיל בפרק בירה בסוגיא דמיהא שפירשו ע"ש :

דף קד בגמרא אלא סתום וישאלו פתוח גרובי קא מגרע ליה דאר"י ואיחיתא רב"א מנל"פ לופים אמרוס כבר הארכתי בזה בלזון הסוס' ברפ"ק דמגילה ע"ש וממלא נחם :

סליק פירקא

האורג פרק יג

דף קה ר"א אומר האורג ג' חוטיין וכו' ומכ"ה בין בחלה בין בסוף וכתבו הסוס' בשם ר"י דלא גרסיין בין באמצע דא"כ הו' משמע בסוף ג' חוטיין וכו' טע"ה. ולולי דברייהם היה ל"ל לקיים הגירסא בין באמצע ד"ה לא הו' האי בסוף סוף הכגד ממש דומיא דהאי דס"פ הבונה דהתם ד"ה שארז למדע בגד ידוע לאדם אחד כדקתני להדיא והשלים לכגד ואס"כ ה' חוטיין חתיים מודו דחייב אפילו בחוט אחד כיון דמעיקרא לא הו' בגד ע"ג"י החוט נעשה בגד שלם והיינו ממש דומיא דכתב אוח אחס והשלמו דהתם וכפרש"י שם משא"כ האי בסוף דהכא היינו כדרך האורגין שאורגין ע"ש לומר כמה בגדים אלא שלבסוף היריעה עושין כמו אימרא כדאיתא י"ח בסמוך דכה"ג נמי פליגי רבין ור"א דר"א בחוט אחד סגי ולרבין ק"ב חוטיין כ"ל נכון בעזרי"י וקרב לזה כתב הרשב"א ז"ל בחידושי אלא

3